

№2, 2021 y. 14 oktyabr

**Jahonda va O‘zbekiston Respublikasida mis
sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari
va strategik hujjatlar obzori**

DAYJEST

O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi huzuridagi
Ilmiy-texnik axborot markazi

Toshkent-2021

"Harakatlarimizning asosiy maqsadi yaqin yillarda yaxlit, "noldan tayyor mahsulotgacha" bo'lgan metall ishlab chiqarish klasterini yaratishdan iborat"

*O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Sh.M. Mirziyoev*

«Jahonda va O'zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori» dayjesti. - T.: 2021. 14-b.

«Jahonda va O'zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori» dayjesti O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi huzuridagi Ilmiy-texnik axborot markazi tomonidan tayyorlangan.

Mualliflar jamoasi:

Abduraxmanov I.Y.
Turdiqulova Sh.O'.
Abduvaliev A.A.
Musaeva R.A.
Barbu G.F.

Texnik muharrir:

Rayimjonov X.G.

© O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi huzuridagi Ilmiy-texnik axborot markazi , 2021 y.

Jahonda va O'zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
<p>AQSh</p> 	<p>1872 yildagi AQShning foydali qazilmalarni yer ostidan qazib chiqarish to'g'risidagi qonuni [1]</p>	<p>Qonun federal yerlarda foydali qazilmalarning topilishini tartibga soladi. Qonun AQSh fuqarolariga foydali qazilmalarni ishlab chiqish uchun ochiq federal yerlarda foydali qazilmalarning muayyan qimmatli konlarini qidirish, ochish va sotib olish imkonini beradi.</p>
<p>Yevropa ittifoqi</p> 	<p>Yevropa parlamenti va Kengashining 2008/98/Yel direktivasiga muvofiq mis parchasining ma'lum bir ko'rinishlarini boshqa chiqindi sifatida ko'rmaslik lozimligini belgilash uchun mezonlar bilan 2013 yil 25 iyuldagi 715/2013-son Komissiya qarori (EI) [2]</p>	<p>Maqsad: mis parchasining qachon boshqa chiqindi hisoblanmasligini aniqlash mumkin bo'ladigan maxsus mezonlarni o'rnatish. Ushbu mezonlar atrof-muhitni muhofaza qilishning yuqori darajasini kafolatlashi kerak.</p>

Jahonda va O‘zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
<p>Rossiya</p> 	<p>Rossiya Federatsiyasining 21.02.1992 yildagi 2395-1-son «Er osti boyliklari to‘g‘risida»gi Qonuni [3]</p>	<p>Qonun yer qa‘rini geologik o‘rganish, foydalanish va muhofaza qilish, kavlab chiqarish qiyin bo‘lgan foydali qazilmalarni geologik o‘rganish, qidirish va qazib chiqarish texnologiyalarini ishlab chiqish, foydali qazilmalarni qazib chiqarish va u bilan bog‘liq qayta ishlab chiqarish chiqindilari, spetsifik mineral resurslar (ko‘rfazlar va ko‘llarning yuqori konsentratsiyali tuz eritmasi, torf, sapropel va boshqalar), tegishli suvlar (neft, gaz va gaz kondensati (bundan buyon matnda – ugdevodorod xom ashyosi deb yuritiladi) bilan birgalikda yer qa‘ridan kavlab chiqarilgan suv) va shaxsiy ishlab chiqarish va texnologik ehtiyojlar uchun yer osti boyliklari foydalanuvchilari tomonidan ishlatilgan suvlarni qo‘shgan holda yer osti suvlaridan foydalanish sohasida yuzaga keladigan munosabatlarni tartibga soladi.</p>
	<p>2014-2020-yillar uchun va 2030 yilgacha istiqbol uchun Rossiyada rangli metallurgiyani rivojlantirish strategiyasi [4]</p>	<p>2014-2020-yillar uchun va 2030 yilgacha istiqbol uchun Rossiyada rangli metallurgiyani rivojlantirishning asosiy maqsadi tarmoqning jadal innovatsion yangilashi, uning iqtisodiy samaradorligi, ekologik xavfsizligi, resurslar va energiyani tejash, mahsulot raqobatbardoshligi, import o‘rnini to‘ldirish va xom ashyo ta‘minotini oshirish asosida ichki bozorga (ularning rivojlanish istiqbollari hisobga olgan holda), MDH mamlakatlari bozoriga va</p>

Jahonda va O‘zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
		<p>jahon bozoriga metallni iste'mol qiluvchi tarmoqlarga yetkazib berishlarning zarur nomenklaturasi, sifati va hajmlarida rangli metallar va ulardan tayyorlangan mahsulotlar uchun o'sib borayotgan talabni ta'minlash hisoblanadi.</p>
<p>Kanada</p> 	<p>Atrof-muhit sifati bo'yicha federal qo'llanman – mis (2021 yilning apreli) [6]</p>	<p>Atrof-muhit sifatining federal rahbariy tamoyillari (FEQG) atrof-muhit maqbul sifatining ostona qiymatlarini o'rnatadi. FEQG uchta funksiyani bajaradi: birinchidan, ular atrof-muhit maqbul sifatining maqsadli ko'rsatkichlarini o'rnatgan holda ifloslanishning oldini olishga xizmat qilishi mumkin;</p> <p>ikkinchidan, ular hozirgi vaqtda atrof-muhitda aniqlangan kimyoviy moddalar konsentratsiyalarining qiymatini baholashda yordam berishi mumkin (suv, cho'kindi, tuproq va biologik to'qimalarning monitoringi);</p> <p>uchinchidan, ular kimyoviy modda uchun xavf-xatarlarni boshqarish bo'yicha harakatlarning samaradorligini baholash uchun samaradorlik ko'rsatkichlari bo'lib xizmat qilishi mumkin.</p>

Jahonda va O'zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
<p>Hindiston</p> 	<p>2020 yildagi Foydali qazilmalar to'g'risidagi qonun (tuzatish) [7]</p>	<p>U 1957 yildagi Konlar va foydali qazilmalar to'g'risidagi qonun (ishlab chiqish va tartibga solish) (MMDR qonuni) va 2015 yildagi Ko'mir konlari to'g'risidagi qonun (alohida qoidalar) (CMSPA)ga tuzatishlarni kiritadi. Ko'mir konlari to'g'risidagi qonun shtatlarning hukumatlariga ularning amal qilish muddati tugashigacha tog'-kon ishlari ijarasi bo'yicha kimoshdi savdosini o'tkazish uchun dastlabki chora-tadbirlarni qabul qilish imkonini beradi;</p> <p>ijaraga yangi shartnomani taqdim etish sanasidan boshlab ikki yil davomida avvalgi ijarachining kelishuvlari, litsenziyalari va ruxsatnomalarini yangi ijarachiga avtomatik tarzda o'tkazishni ko'zda tutadi; shuningdek qidiruvga alohida bo'lmagan ruxsatnomalarning egalariga boshqa litsenziyalarni olish uchun talabnoma berish imkonini beradi.</p>
	<p>2019 yildagi Foydali qazilmalar sohasidagi milliy siyosat [8]</p>	<p>Ushbu siyosat 2008 yildagi Foydali qazilmalar sohasidagi milliy siyosatning o'rnini bosadi. Siyosat oshkoralik va huquqni qo'llashni oshirish hamda foydali qazilmalarni qazib chiqarishning barqaror uslublarini joriy etish maqsadida kiritilgan</p>

Jahonda va O'zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
		<p>edi. Boshqa narsalar bilan bir qatorda, siyosat xususiy investitsiyalarni va eng yangi texnologiyalarni kimoshdi savdosida birinchi rad etish huquqi va xususiy sektor uchun geologik qidiruv ishlarini boshlash imkoniyatlari orqali jalb qilish uchun rag'batlantirishni o'z ichiga oladi.</p> <p>Shuningdek,siyosatda: foydali qazilmalarni noqonuniy qazib chiqarish va boyliklar chiqib ketishining oldini olish; yetkazib berishlarning zanjirida mineral rudani butun ish taqsim qilib olib bajariladigan hisobga olishni osonlashtirish; huquqni muhofaza qilish organlarining foydali qazilmalarni noqonuniy qazib chiqarishning oldini olish imkoniyatlarini to'ldirish uchun mahalliy aholini jalb etish maqsadida xabardorlik va axborot kompaniyalarini kuchaytirish uchun elektron boshqaruv tizimlarini qo'shish yo'li bilan tartibga soluvchi mexanizmni kuchaytirishga e'tibor qaratiladi.</p>
	<p>2018 yildagi Foydali qazilmalarni saqlash va ishlab chiqish qoidalari (tuzatish) [9]</p>	<p>Ushbu qoidalar foydali qazilmalarni qazib chiqarishga ijara mavjud shartnomalari muddatining tugashi foydali qazilmalarni qazib chiqarishga ta'sir etmasligini ta'minlash uchun mo'ljallangan.</p>

Jahonda va O‘zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
		<p>Ushbu qoidalar foydali qazilmalarni qazib chiqarishga ijara mavjud shartnomalari muddatining tugashi foydali qazilmalarni qazib chiqarishga ta’sir etmasligini ta’minlash uchun mo’ljallangan. Qoidalar 2020 yilning martida tugaydigan kep bilan bog‘liq bo‘lmagan maqsadlar uchun ishlatiladigan foydali qazilmalar (ko‘mir, qo‘ng‘ir ko‘mir va atom minerallaridan tashqari) ni qazib chiqarishga barcha ijara shartnomalari uchun 2019 yilning 1 apreliga umumiy qidiruv (G2) o‘tkazilishini talab qiladi. Tuzatish, shuningdek, foydali qazilmalarni qazib chiqarishga ijara mavjud shartnomalari muddatining tugashi bo‘yicha ohista o‘tishni ta’minlash uchun geologik-qidiruv rejalarini amalga oshirish uchun muddatlarni belgilab beradi.</p>
<p>O‘zbekiston</p> 	<p>O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 15.08.2017 yildagi PQ-321-son "Olmaliq KMK" AJni yanada rivojlantirish borasidagi qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi Qarori [10]</p>	<p>«Olmaliq KMK» AJning ishlab chiqarish quvvatlarini barqaror rivojlantirishni jadallashtirish, kombinatning xomashyo bazasini kengaytirish, konlarni qazish va mineral-xomashyo resurslarini chuqur qayta ishlashga ilg‘or texnologiyalarni jalb etish, eksport salohiyatini oshirish, yangi ish joylari yaratish va shu asosda Olmaliq shahrini ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan yanada rivojlantirish.</p>

Jahonda va O'zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
	<p>O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 6 iyundagi 425-son "Rangli va qora metallar parchalari, chiqindilari bilan ishlash tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori [11]</p>	<p>Rangli va qora metallar parchalari, chiqindilari bilan ishlash tartibini takomillashtirish, respublika iqtisodiyoti sohalarining xo'jalik faoliyati jarayonida va aholining hayot faoliyati davomida hosil bo'luvchi rangli va qora metallar parchalari, chiqindilarining ikkilamchi resurslaridan keyinchalik yuqori qo'shimcha qiymat bilan mahsulot ishlab chiqarish uchun chuqur qayta ishlash jarayoniga jalb qilish yo'li bilan ulardan oqilona foydalanishni ta'minlash.</p>
	<p>O'zbekiston Respublikasi Prezidentining № ot 2018 yil 25 dekabrda PQ-4077-son "Ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish, sanoat tarmoqlarini texnik va texnologik jihatdan qayta jihozlash jarayonini jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori [12]</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish, sanoatning bazaviy tarmoqlarini texnik va texnologik jihozlash, ularning eksport salohiyatini yanada yuksaltirish, ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning raqobatbardoshligini ta'minlash uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, shuningdek, korxonalarining investitsiyaviy jozibadorligini oshirish. 2. «TOMS ilmiy-tadqiqot va loyiha instituti» MChJ (Rossiya) tomonidan:

Jahonda va O‘zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
		<p>- foydali qazilmalar va tovar mahsulotlari (mis, molibden va oltin) ishlab chiqarishni oshirish sxemasini oqilona amalga oshirishni nazarda tutuvchi «Olmaliq KMK» AJ yangi mis boyitish fabrikasining (MOF-3) loyahasini;</p> <p>- tovar mahsulotlari (mis va oltin) ishlab chiqarishni oshirishni nazarda tutgan holda oksidlangan ruda, shlaklar va eski saqlagichlarda saqlanayotgan qoldiqlarni qayta ishlash loyihalarini ishlab chiqish.</p>
	<p>O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 15.05.2020 yildagi PQ-4715-son "Toshkent viloyatida sanoat ishlab chiqarish hajmlarini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi Qarori [12]</p>	<p>"Olmaliq kon-metallurgiya kombinati" aksiyadorlik jamiyati tomonidan rangli va qimmatbaho metallar ishlab chiqarish hajmini oshirishga qaratilgan "Yoshlik I" konini o‘zlashtirish" investitsiya loyihasiem amalga oshirish</p>
	<p>O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 26.05.2020 yildagi PQ-4731-son "Olmaliq KMK" AJ konlari negizida rangli va qimmatbaho metallar ishlab chiqarishni kengaytirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi Qarori [13]</p>	<p>"Olmaliq KMK" AJ investitsiya loyihalarini kelgusida amalga oshirishning yagona konsepsiyasini ishlab chiqish, sanoat va eksport salohiyatini barqaror rivojlantirish, xom ashyo bazasini kengaytirish, konlarni qazib olish va mineral-xom ashyo resurslarini qayta ishlashga ilg‘or texnologiyalarni jalb qilish.</p>

Jahonda va O'zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
	<p>O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.06.2021 yildagi PQ-5159-son "Kon-metallurgiya sanoati va unga bog'liq sohalarni rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori [14]</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kon-metallurgiya sanoati mahsulotlari negizida ilg'or jahon amaliyoti asosida yuqori qo'shilgan qiymatli tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etish, unga bog'liq bo'lgan tarmoqlarni rivojlantirish hamda ushbu yo'nalishning investitsiyaviy jozibadorligini oshirish; - «xom ashyodan tayyor mahsulotgacha» bo'lgan ko'p pog'onali qo'shilgan qiymat zanjirlarini yaratishga qaratilgan iqtisodiyotning drayveri sifatida respublikada mis mahsuloti va u bilan bog'liq sohalarda yuqori qo'shilgan qiymatli tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish bo'yicha ilmiy-texnologik klasteri tashkil etish; - Mis sanoati klasteri doirasida loyiha va injiniring xizmatlari, ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlarining o'zaro bog'liq tizimini rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni transfer qilish, innovatsiyalarni va raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda mavjudlarini takomillashtirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalar asosida fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning yangi tizimini yo'lga qo'yish;

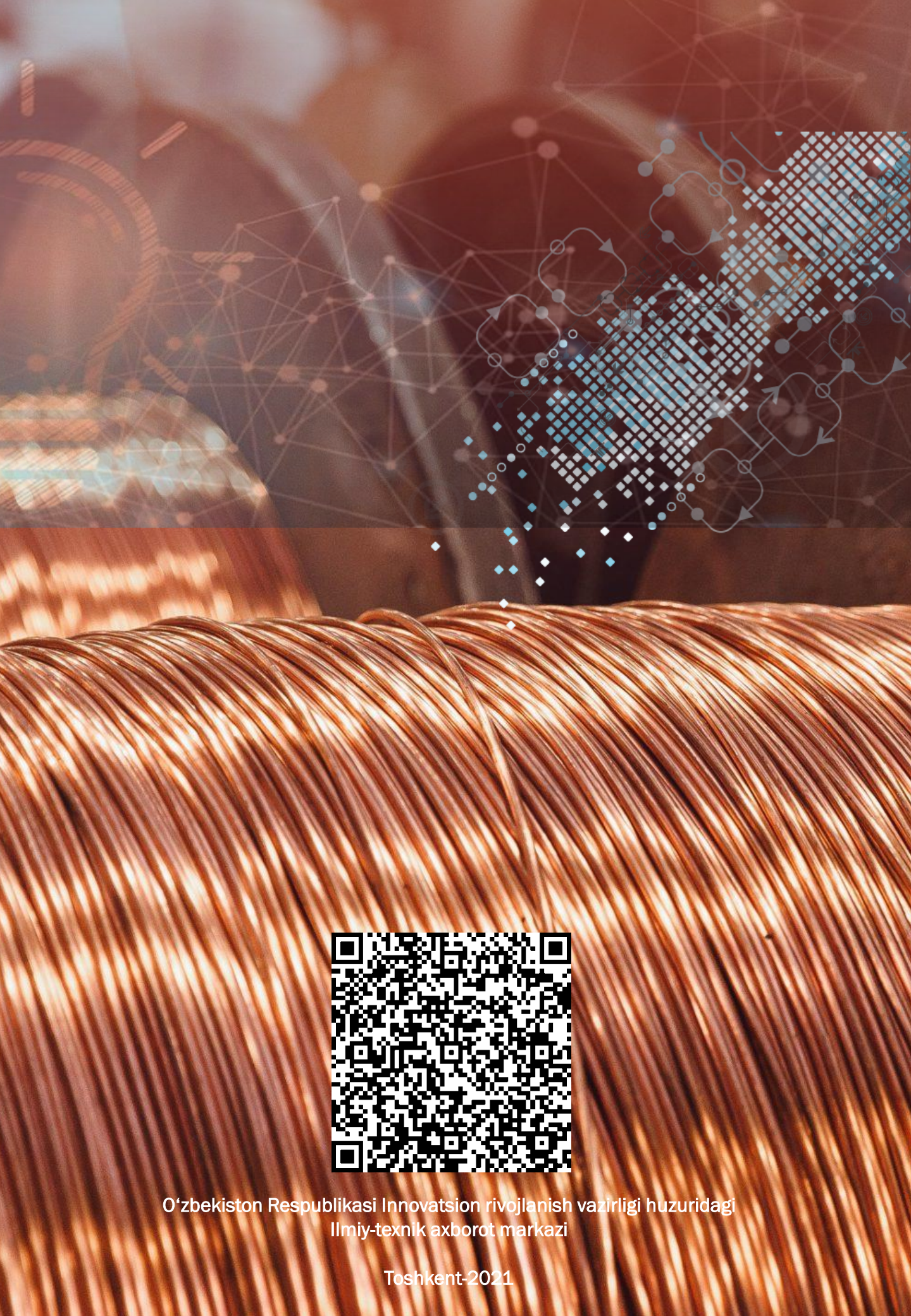
Jahonda va O'zbekiston Respublikasida mis sanoati sohasidagi qonunchilik hujjatlari va strategik hujjatlar obzori

Mamlakat	Normativ hujjat/Qabul qilish sanasi	Maqsadi/Vazifalari
		<p>- Mis sanoati klasteri uchun zarur bo'lgan kon-metallurgiya mashinalari, texnikalari, asbob-uskunalar, xom ashyoni chuqur qayta ishlash, kimyoviy mahsulotlarning yangi turlarini ishlab chiqarishni kengaytirish va o'zlashtirish, mahalliy ixtisoslashgan tashkilotlar bilan kooperatsiya va autsorsing asosida xizmat ko'rsatish turlarini rivojlantirish.</p>

1. Промышленный Портал. <https://promzn.ru/metallurgiya/tehnologii-dobychi-medi.html#i>
2. Норникель. Годовой отчет 2020. <https://ar2020.nornickel.ru/commodity-market-overview/copper>
3. Норникель. Годовой отчет 2020. <https://ar2020.nornickel.ru/commodity-market-overview/copper>
4. Национальный исследовательский университет "Высшая школа экономики". Мониторинг глобальных технологических трендов. <https://issek.hse.ru/trendletter/news/217969338.html>
5. Национальный исследовательский университет "Высшая школа экономики". Мониторинг глобальных технологических трендов. <https://issek.hse.ru/trendletter/news/217969338.html>
6. Brierley С. L. Биодобыча минерального сырья. Перевод с англ.: С.С. Верхозин, С.Г. Григорьев <https://zolotodb.ru/article/11188>
7. Rough&Polished – отраслевое экспертно-аналитическое агентство. Анна Доманска. Глубоководная добыча полезных ископаемых: минеральные богатства или бедность вымирания. <https://www.rough-polished.com/ru/expertise/116549.html>
8. Rough&Polished – отраслевое экспертно-аналитическое агентство. Анна Доманска. Глубоководная добыча полезных ископаемых: минеральные богатства или бедность вымирания. <https://www.rough-polished.com/ru/expertise/116549.html><https://www.rough-polished.com/ru/expertise/116549.html>
9. Владислав Стрекопытов. Глубоководные проекты Nautilus Minerals (2018). Ж. Редкие Земли. <https://rareearth.ru/ru/news/20180609/03974.html>
10. Thiel, H. et al. The large-scale environmental impact experiment DISCOL—reflection and foresight. Deep-Sea Res. Pt II. 48, 3869–3882, [https://doi.org/10.1016/S0967-0645\(01\)00071-6\(2001\)](https://doi.org/10.1016/S0967-0645(01)00071-6(2001)).
11. Федеральное агентство по техническому регулированию и метрологии. Информационно-технический справочник по наилучшим доступным технологиям. Производство меди, 3 с. <https://burondt.ru/NDT/docs/copper/index.html>
12. Карабашмедь модернизирует оборудование // <https://integral-russia.ru/2019/01/17/karabashmed-moderniziruet-oborudovanie-dlya-proizvodstva-chernovoj-medi/>
13. Производство меди // <https://rmk-group.ru/ru/activities/production/>
14. Узбекистан зарабатывает на меди \$2,5 млрд, но планирует увеличить доходы за счёт кластера // <https://www.gazeta.uz/ru/2021/06/29/copper/>
15. АО Алмалыкский ГМК, www.agmk.uz
16. АГМК намерен довести производство меди до 400 тысяч тонн // <https://www.gazeta.uz/ru/2020/05/30/agmk/>
17. Российское НПО "РИВС" разработает медное месторождение в Узбекистане <https://uz.sputniknews.ru/20170404/mednoe-mestorojdenie-v-uzbekistane-5119935.html>
18. <https://www.ngmk.uz/ru/home/blog/proizvodstvo/innovatsionnie-texnologii>

O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi huzuridagi
Ilmiy-texnik axborot markazi

Toshkent-2021